

Kdo to chodí s obrazy?

LENKA KAPSOVÁ
překladatelka

ZTRACENÍ V JAZYCE

Překvapilo by vás, kdyby vás na ulici oslovil úplně cizí člověk, protože se mu při pohledu na vás vybavilo jisté úsloví z dětství? Mně se to přede dvěma týdny stalo, a nejenže mě to udivilo a pobavilo, ale mělo to i zajímavou jazykovou dohru. A tak píšu tenhle sloupek jako oslavu toho, co by se dalo nazvat „kolektivním jazykovým vědomím“.

Bylo to tak. Stojím na zastávce tramvaje, pod paží obraz omotaný průhlednou fólií. Najednou ke mně přistoupí prodáváč z večerky, který si na chodníku dával pauzu na cigárko, a bez jakéhokoli úvodu povídá: „Když jsem byl malý, rodiče mě strašili, že když se nebudu dobře učit, tak budu chodit s vobrazama. Když jsem vás teď uviděl, tak jsem si na to najednou vzpomněl!“

Jazyk je pro nás nejen utilitární nástroj komunikace, ale něco víc. Obraznost jazyka v sobě nese paměť, probouzí vzpomínky, odráží dějiny.

Zasmála jsem se, že s obrazy zas tak často nechodím, ale hned jsem se zajímala, proč mělo zrovna tohle působit jako výhrůžka. Proávč (o něco mladší než já, ale ne zase úplně mladíček) bezradně krčil rameny. Ještě se mě stihl zeptat, jestli já jsem se ve škole učila dobře, chvíli jsme vtipkovali a pak už mi jela tramvaj.

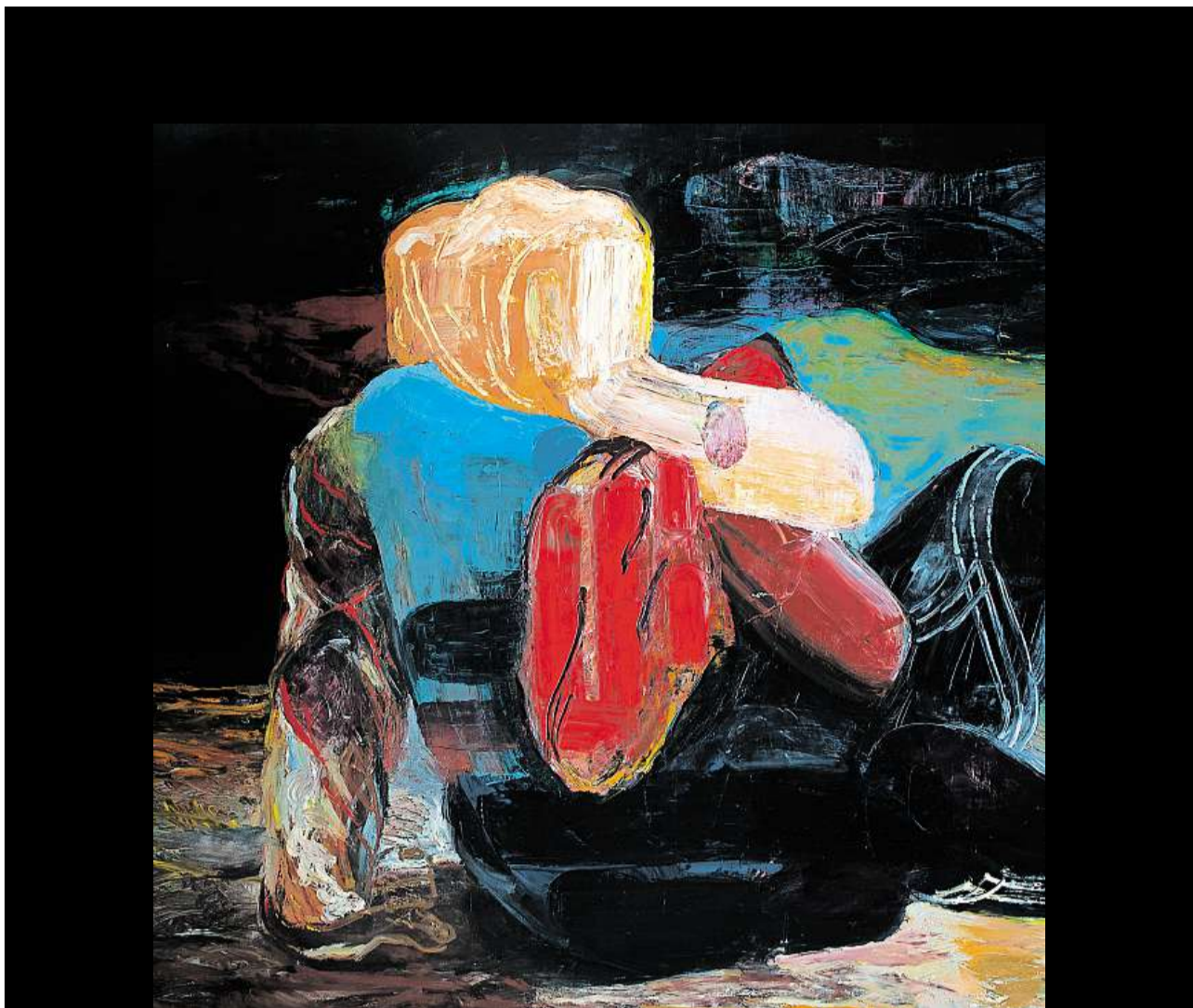
Odhlédnuto od půvabu samotné situace mi chození s obrazy vrtalo v hlavě, a tak jsem příhodu vypustila na sociální síť s dotazem, jestli je úsloví někomu povědomé. Kromě podnětů typu „chtěl se s tebou prostě seznámit – originální otvůrka“ nebo „já znám jen spojení, že je někdo zpitý pod vobraz“ se objevily zajímavé teorie.

Dvěma lidem to evokovalo kramářské písně, kdy jarmareční zpěvák s sebou nosil obrázkové doprovody textů. Někomu naopak napadlo obrazové chození porevolučního typu, kdy nebohy brigádník mašruje po ulicích splácnutý mezi dvěma stranami reklamního billboardu. Tahle teorie – i když jde o náležitě potupnou činnost – ale generačně neseděla, navíc by šlo o dost rychlý vznik úsloví.

Až pak. Moje spolužačka ze základní školy se šla optat své maminky, což byl samozřejmě ten správný investigativní postup. Rodačka z pražského Žižkova (a mimochodem známá a oblíbená televizní „rosnička“ z doby našeho dětství a dospívání, tímto ji zdravím) si ihned vzpomněla, že před druhou světovou válkou a během ní chodila po domech spousta obchodníků nabízejících všemožné zboží. K těm, kdo působili nejubožejší, prý patřili právě malíři, kteří se snažili prodat svá díla. A ejhle, jsme doma! Výskyt tohoto rčení byl pak potvrzen i v moravskoslezském kraji a doložena dokonce kombinace „Jsi blbej, nebo chodíš s obrazama?“.

Na celé téhle jazykově detektivní příhodě mi připadá nejhezčí to, že se vůbec stala. Ukazuje se na ní, že jazyk je pro nás nejen utilitární nástroj komunikace, ale něco víc. Obraznost jazyka v sobě nese paměť, probouzí vzpomínky, odráží dějiny každodennosti. Dokáže vyvolat zaujatou debatu (možná jsme pomohli zachránit jednu reálii před zapomněním).

No a v neposlední řadě může posloužit i jako zmíněný „otvůrka“ k oslovení ženy s obrazem postávající na tramvajové zastávce...

GALERIE

Musím ještě vydržet. Musím se zastavit. Já nevím, já nevím. Hlavně ticho.

Obraz Čekání od Davida Pešaty je součástí výstavy *Jevy nevědomí*. Výstava je otevřena v pražské Galerii Petr Novotný do 16. prosince.

Žít si po svém

Osobní výběr ze světového tisku

Starosta Nicola Gatta už roky sleduje, jak se jeho město vyvíjí. Před pětadvaceti roky měla jihotalská Candela osm tisíc obyvatel, dnes pouhou třetinu. Co s tím?

Deník *Corriere della Sera* si všimá neotřelého starostova receptu. Radnice slíbují, že každému nově příchodícímu vyplatí dva tisíce eur, pokud se ve městě usadí. „Chci vrátit Candele zpět její vitalitu, představuji si ulice plné lidí, obchodníků i turistů,“ líčí své vize. Vzpomíná, jak oblíbené město nazývali pro jeho půvab „malou Neapolí“. Teď je v prolukách mezi kamennými domy ticho. Nicola Gatta ale věří, že i díky nové pobídce se to už brzy změní.

Nepříznivé zprávy o budoucích demografických trendech léta sledovali i v Německu. Teď možná svítá naděje. Čtený deník *Die Welt* nedávno informoval o studii kolínského Institutu pro ekonomický výzkum (IW), podle které by německá populace měla v roce 2035 čítat 83 milionů lidí. To se zcela liší od předcházejících oficiálních předpovědí, podle nichž se měl počet Němců vytrvale snižovat – celkově až o nějakých 10 milionů v příštích čtyřech dekádách. „Dlouho očekávané vyhlášení Německa se podle našich předpovědí konat nebude,“ cituje list německé výzkumníky, kteří neupřesňují, nakolik se do růstu promítne masivní imigrace.

Trend ale nebude patrný na všech místech stejně. Růst populace mají táhnout jihoněmecké země, zatímco na východě bude porodnost i nadále nízká.

Představitel Amsterdamu se o příliv turistů nebojí. Naopak mají dojem, že je jich až moc. A aby počty regulovali, pustili se do tvrdých opatření. Nizozemský list *De Telegraaf* líčí zatím poslední z těchto kroků. Nizozemský soud vyhověl stížnostem usedlíků a zakázal v centru Amsterda-

JÍŘÍ SLÁDEK
redaktor LN

ROZCESTNÍK

Regionální severofrancouzský list cituje stesky britských penzistů, kteří pobývají na francouzském venkově a jejichž příjmy se kvůli slábnoucí libře hodně snížily

mu pivní cyklistické „dostavníky“. Místním se zčásti ulevilo. Jejich utrpení prý obvykle začíná ve čtvrtek, kdy do města míří první víkendové zájezdy.

„Každý den se valí ukřižené zástupy kolem našich oken a těch odpadků, kolik po nich zůstane,“ stěžuje si Elp Ipingová, která bydlí v historickém centru osmiletistického města. Nejvíce jí vadí, když návštěvníci zmožení alkoholem znečišťují její okrasné květináče. Radnice nizozemské metropole se snaží pomoci. Už dříve omezila licence pro nové podniky v centru, které jsou jednostranně orientované na turisty, jako jsou pronájmy bicyklů či značkové prodejny drahých sýrů.

Přemíra cizích vlivů vadí dokonce i lidem v kosmopolitním Londýně. Čtvrť Lambeth poblíž nádraží Waterloo – sice v centru, ale stranou největšího ruchu – zrušuje podle listu *The Guardian* plán

na výstavbu nové restaurace *Mamma Mia!*, která by měla těžit z popularity slavné skupiny ABBA. Její bývalý člen Björn Ulvaeus, který slavný muzikál i následný film *Mamma Mia!* spoluprodukoval, si vybral pro podnik jednu z méně rušných ulic, Stamford Street. Prostory si tam chce pronajmout na pět let.

Usedlíci jsou znepokojeni. „Nechceme tady stovky opilých cizinců, požívajících v ulicích Dancing Queen,“ napsali na protestní plakát s odkazem na jeden z hitů Abby. Ken Smith, který žije poblíž, vysvětluje, že místní lidé proti populární hudbě nic nemají. „Nechceme ale přijít o svůj klid, chceme si žít po svém,“ říká.

Jenže i Britové občas sbalí kufry a vyrazí na cesty. Jejich hlavní starostí se v poslední době stala chřadnoucí libra, která od referenda o brexitu vytrvale ztrácí hodnotu. Regionální francouzský list *La Voix du Nord*, který vychází v Lille na severu země, cituje stesky britských penzistů, kteří pobývají na francouzském venkově. Jejich příjmy se kvůli klesající libře hodně snížily.

To se promítlo do jejich životního stylu. „Utrácíme méně, nechodíme do společnosti, prostě šetříme,“ líčí novou situaci jeden z důchodců. Podle odhadů žije ve Francii okolo 160 tisíc Britů. Málokdo z nich ovšem uvazuje, že by se kvůli ztíženým podmínkám vrátil zpět do Spojeného království. Mezi jiným uvádějí vážné obavy z toho, v jakém stavu bude v pobreitové době úroveň britského zdravotnictví, které musí počítat s odlišením kvalitních lékařů i sester.

Většina Britů, kteří žijí na francouzském venkově, se raději snaží uskrovnit. Pěstují si zeleninu, omezili cesty do města. „Jakkoli je pro nás život nyní trochu komplikovanější, o návratu do Británie vůbec neuvažujeme,“ říká Cathleen Campbellová, která žije na jihozápadě Francie.

Šance na dlouhý věk

RADEK MIKULÁŠ
geolog

VĚDECKÁ LEKCE

Oxid uhličitý je sloučenina, o které se v odborných kruzích i médiích diskutuje snad nejvíce ze všech; možná mu konkuruje voda. Na jedné straně je nechtěným produktem průmyslové revoluce, který může v horizontu dekád změnit hranice pevnin i vegetačních pásů. Na straně druhé je považován za základní předpoklad života na Zemi, pokud ten má nadále čerpat z fotosyntézy – procesu, který spotřebovává CO₂ na tělesnou hmotu rostlin, jež jsou následně potravou hub, živočichů a nezměrné rozmanitých bakterií.

Představu světa zanikajícího kvůli úbytku CO₂ v atmosféře poměrně nedávno zpopularizovala kniha *Život a smrt planety Země* od Petera Warda a Donalda Brownleeho. Za půl miliardy let začne vlivem zesilování slunečního svitu – a s tím spojeného rychlejšího zvětvávání křemičitých hornin – ubývat oxidu uhličitého natolik, až postupně vyhynou rostliny. Uhlík se nahromadí v zemské kůře podobně, jako se tam soustavně hromadí už od starohor: v podobě černého pigmentu v břidlicích, jako sloje uhlí a zejména jako jedna z nejběžnějších hornin dneška: vápence.

Děsí nás představa, jak se svět změní kvůli nadbytku CO₂ v atmosféře. Kniha *Život a smrt planety Země* teď ale líčí zánik biosféry kvůli jeho nedostatku.

Potíží mnoha teorií věd o Zemi je nesrovnatelnost v přesnosti dat, která máme k dispozici. Hmotnostní spektrometr dokáže změřit obsah určitého izotopu, například, na šest platných číslic; a to souvisle v přímce či křivce, kterou výzkumník předem určí na vzorku horniny. Ale jak tu čáru navrhne? Patrně na základě předchozí zkušenosti, intuice a také podle toho, jakou teorii chce svým měřením potvrdit/vyvrátit. Ale to jsme stále ještě v čistém a přehledném prostředí geochemické laboratoře. Vždy (máme-li na to peníze) můžeme udělat tolik měření, aby byl výsledek statisticky průkazný bez ohledu na subjektivní přístup.

Jiné části rovnic, jejichž výsledkem má být například klima v daleké budoucnosti, jsou však plné obyčejných odhadů. Nehledě na obrovský pokrok dálkového průzkumu Země z družic, všechno přesně změřit nelze nebo se nedá zjistit, zda dnešní hodnoty přesunů hmot a energií jsou srovnatelné s tím, co se dělo v geologické minulosti – a co jednou přijde. Jeden takový výsledek jsem vám podsunul o několik řádek výše: za půl miliardy let prakticky vyhynou rostliny na nedostatky CO₂. Teorie předpokládá, že v zemských horninách se bude hromadit uhlík a do atmosféry se už proto nedostane. Dnes ještě poskytuje poměrně velké množství CO₂ sopečná činnost, ale i ta bude slábnout.

A teď pozor. Do pomyslného stroje této teorie někdo nasype haldu písku tím, že přijde s oprávněným odhadem. Geochemička Emily Masonová se spoluautory nedávno publikovala článek dokazující, že velká většina CO₂, který dnes uniká ze sopek, vůbec nepochází z hlubin Země, ale z vápenců rozkládaných vysokou teplotou a tlakem. To znamená, že hromadění uhlíku v zemské kůře neprobíhá zdaleka tak rychle a plynule, jak jsme se domnívali. Neumím dosah těchto nových objevů rychle a hlavně přesně vyčíslit; ale odhad 500 milionů let by to nepochybně posunulo o dost dál do budoucnosti.